

УДК 378.091.322-042.65:004.77

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ
МАСОВИХ ВІДКРИТИХ ОНЛАЙН-КУРСІВ**

©Смоліна І.С., Щетиніна О.С.,
Бердянський державний педагогічний університет

Інформація про автора:

Смоліна Ірина Сергіївна: ORCID: 0000-0001-5307-5995; ismol77777@gmail.com; кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри комп'ютерних технологій в управлінні й інформатики. Бердянський державний педагогічний університет. вул. Шмідта, б. 4, м. Бердянськ, Запорізька обл., 71100.

Щетиніна Ольга Сергіївна: ORCID: 0000-0001-7023-1902; os_shetinina@bdpu.org.ua; кандидат педагогічних наук; доцент кафедри комп'ютерних технологій в управлінні та навчанні й інформатики; Бердянський державний педагогічний університет; вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ, 71100, Україна.

Розробка науково-методичних основ використання інформаційно-комунікаційних технологій при навчанні студентів інженерно-педагогічного профілю, як засіб досягнення завдань, поставлених у програмних документах розвитку системи освіти, є актуальною проблемою теорії й методології вищої професійної освіти.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та практична розробка освітнього сайту та методики використання масових відкритих онлайн-курсів для самостійної роботи майбутніх інженерів-педагогів на прикладі технічних дисциплін.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз психолого-педагогічної та науково-методичної літератури з проблематики досліджуваної теми, зіставлення та узагальнення даних із проблеми дослідження; емпіричні: бесіди з викладачами щодо проблеми дослідження; добір педагогічних програмних засобів стосовно доцільності їх використання для підвищення ефективності управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів; аналіз навчально-методичної документації; вивчення та узагальнення досвіду роботи.

У процесі дослідження було розглянуто організацію самостійної роботи майбутніх інженерів-педагогів із використанням масових відкритих онлайн-курсів на прикладі технічних дисциплін, розроблено модель організації самостійної роботи студентів із вивчення технічних дисциплін із використанням масових відкритих онлайн-курсів, представлено структурні компоненти самостійної роботи студентів.

Ключові слова: самостійна робота, масові відкриті онлайн-курси, модель організації самостійної роботи студентів, інженер-педагог, професійна компетентність.

Смоліна І.С., Щетиніна О.С. «Организация самостоятельной работы студентов с использованием массовых открытых онлайн-курсов»

Разработка научно-методических основ использования информационно-коммуникационных технологий при обучении студентов инженерно-педагогического профиля, как средство достижения задач, поставленных в программных документах развития системы образования, является актуальной проблемой теории и методологии высшего профессионального образования.

Целью статьи является теоретическое обоснование и практическая разработка образовательного сайта и методики использования массовых открытых онлайн-курсов для самостоятельной работы будущих инженеров-педагогов на примере технических дисциплин.

Методы исследования: теоретические: анализ психолого-педагогической и научно-методической литературы по проблематике исследуемой темы, сопоставление и обобщение данных по проблеме исследования; эмпирические: беседы с преподавателями относительно проблемы исследования; отбор педагогических программных средств относительно целесообразности их использования для повышения эффективности управления учебно-

познавальною діяльністю студентів; аналіз учебно-методическої документації; вивчення і обобщення опыта роботи.

В процесі дослідження була розглянута організація самостійної роботи майбутніх інженерів-педагогів з використанням масових відкритих онлайн-курсів на прикладі технічних дисциплін, розроблена модель організації самостійної роботи студентів для вивчення технічних дисциплін з використанням масових відкритих онлайн-курсів, представлені структурні компоненти самостійної роботи студентів.

Ключевые слова: самостійна робота, масові відкриті онлайн-курси, модель організації самостійної роботи студентів, інженер-педагог, професійна компетентність.

I.Smolina., O. Shchetynina "Organization of students' independent learning by means of using mass open online courses"

The development of scientific and methodological foundations of the use of information and communication technology in teaching students of engineering and pedagogical field of study as a means of achieving the objectives set in the program documents for the development of the educational system is an urgent problem of the theory and methodology of higher vocational education.

The purpose of the article is theoretical substantiation and practical development of an educational website and methods of using mass open online courses in technical disciplines for future engineers-educators' independent learning.

Methods used for carrying out the research include theoretical, such as analysis of psychological and pedagogical, scientific and methodological literature on the subject matter of the research, comparison and generalization of the data relevant to the researched problems, and empirical ones such as conversations with teachers about the researched problem; selection of pedagogical software according to the appropriateness of using it to improve the management of students' instructive and cognitive activities; analysis of educational and methodological documentation; study and generalization of work experience.

While conducting the present research, the organization of future engineers-educators' independent learning was considered regarding the use of mass open online courses in technical disciplines. The researchers developed a model for organizing students' independent learning for acquiring technical disciplines using mass open online courses and presented structural components of students' independent study.

Keywords: independent learning, mass open online courses, model of the organization of students' independent learning, engineer-educator, professional competence.

Постановка проблеми. Сьогодні можна констатувати наявність істотних змін умов організації навчання в освітніх установах: здійснюється перехід від навчання в закритому освітньому середовищі до системи відкритої й безперервної освіти; інформаційно-комунікаційні технології стають невід'ємною частиною інформаційного освітнього простору; самоосвіта, самонавчання затверджуються як провідні форми освіти.

Відбувається зміна вимог до професійної компетентності інженера-педагога, до процесу формування його інноваційних професійних умінь. Сучасний інженер-педагог повинен бути готовим здійснювати навчання й виховання студентів в умовах освітнього інформаційного простору, що формується на основі інформаційно-комунікаційних технологій, використовувати прийоми, методи й засоби навчання, що мотивують студентів до самостійно ініційованого випереджувального навчання з використанням ІКТ.

Рішення цих завдань неможливо без підвищення ролі самостійної роботи студентів над навчальним матеріалом, розвитку в них навичок організації самостійної навчальної діяльності в сучасних умовах.

Проведений аналіз педагогічних досліджень свідчить про значну розробленість теорії й методики організації самостійної роботи учнів, зокрема на рівні вищої школи.

Аналіз останніх досліджень. Проблемам професійної підготовки фахівців комп'ютерного профілю на основі комп'ютерних технологій у педагогіці приділялася підвищена увага в педагогічних дослідженнях І. Н. Антипової, С. А. Бешенкова, С. Г. Григор'єва, Т. В. Добудько, Е. І. Кузнєцова, М. П. Лапчика, І. В. Роберт, Н. В. Сафронової, М. В. Шведського й ін.

Методологічною основою дослідження є загальнотеоретичні й методологічні принципи, на основі яких будується самостійна робота студентів (Ю. К. Бабанський, В. І. Загвязинський, Ч. Купісевич), діяльнісна концепція навчання (П. Я. Гальперін, В. В. Давидов, О. М. Леонт'єв, І. Я. Лернер).

Для вирішення зазначених завдань використовувалися основні положення теорії діяльності (Л. С. Виготський, О. М. Леонт'єв, С. Л. Рубінштейн та ін.), результати психолого-педагогічних досліджень про підвищення ефективності навчально-пізнавальної діяльності (Т. В. Габай, Ю. І. Машбиць, Н. Ф. Тализіна).

Однак проблеми проектування змісту й організації самостійної навчальної діяльності студентів – майбутніх інженерів-педагогів – в умовах сучасного інформаційного освітнього простору на основі масових відкритих онлайн-курсів у дослідженнях практично не розглядалися.

Тому розробка науково-методичних основ використання інформаційно-комунікаційних технологій при навчанні студентів інженерно-педагогічного профілю, як засіб досягнення завдань, поставлених у програмних документах розвитку системи освіти, є актуальною проблемою теорії й методології вищої професійної освіти.

Все вищевикладене визначило проблему нашого дослідження, яка полягає у виявленні умов, що забезпечують створення й ефективне функціонування методики організації самостійної роботи студентів із використанням масових відкритих онлайн-курсів із технічних дисциплін.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та практична розробка освітнього сайту та методики використання масових відкритих онлайн-курсів для самостійної роботи майбутніх інженерів-педагогів на прикладі технічних дисциплін.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз психолого-педагогічної та науково-методичної літератури з проблематики досліджуваної теми, зіставлення та узагальнення даних із проблеми дослідження; емпіричні: бесіди з викладачами щодо проблеми дослідження; добір педагогічних програмних засобів стосовно доцільності їх використання для підвищення ефективності управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів; аналіз навчально-методичної документації; вивчення та узагальнення досвіду роботи.

Виклад основного матеріалу. Самостійна робота є одним із найважливіших компонентів освітнього процесу, що передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності [1].

У контексті сучасної системи навчання самостійна робота домінує серед інших видів навчальної діяльності студентів після практичної підготовки (може становити від 15 до 55% навчального програмного матеріалу) та дозволяє розглядати накопичувані знання як об'єкт власної діяльності студента.

Н. Горбунова виділяє такі напрями організації самостійної роботи студентів [3]:

I. Методично-консультативна робота викладачів кафедр:

- проведення тематичних та поточних консультацій;
- інформаційна робота з роз'яснення особливостей модульно-рейтингової системи навчання.

II. Організаційно-наставницька діяльність викладачів кафедр:

- робота предметних гуртків та проблемних груп;
- підготовка найбільш здібних студентів до участі в олімпіадах, конкурсах творчих робіт, конференціях;
- наукове керівництво психолого-педагогічними дослідженнями, виконанням кваліфікаційних робіт.

На думку О. Коновала та І. Туркот, нові концептуальні підходи до організації СРС

ґрунтуються на гуманістичній парадигмі, яка окреслює своїм головним орієнтиром формування цілісної особистості майбутнього педагога в процесі його саморозвитку. Принцип гуманізму і гуманістичний підхід є основою функціонування сучасної загальноосвітньої та вищої шкіл, є віссю, навколо якої можна об'єднати концептуальні підходи до організації навчального процесу у вищому навчальному закладі і, зокрема, до самостійної роботи студентів як невід'ємного складника цього процесу [6]. Ця робота повинна організовуватися на засадах системного, аксіологічного та синергетичного підходів, які складають теоретико-методологічне ядро системи сучасних концептуальних підходів до організації самоосвітньої діяльності.

У сучасному освітньо-інформаційному середовищі реалізація синергетичного підходу уможливує ефект посилення впливів навчальної інформації, що надходить до студента з різних джерел і через різні канали сприйняття [4]. Так, системне використання комп'ютерних дидактичних засобів відкриває перед студентами більш широкі можливості для самостійного отримання оперативної інформації, необхідної для засвоєння програмного матеріалу та матеріалу, що виходить за межі навчальної програми, створює сприятливі умови для обміну знаннями в сучасному освітньому просторі, забезпечення ефекту кумуляції. Побудова дидактичного процесу з використанням комп'ютерних засобів навчання дозволяє значно активізувати самостійну роботу студентів, створює комфортний режим для самоосвіти, зменшує непродуктивні витрати часу.

Кумулятивний ефект використання системи комп'ютерних дидактичних засобів у самоосвітній роботі знаходить вияв у таких процесах як:

- явище резонансу, коли інформація отримана самостійно, стимулює швидкі та суттєві зміни в системі знань, накопичених на лекційних чи семінарсько-практичних заняттях;

- явище акселерації, що характеризує прискорення активності особистості та результативності самостійної роботи студента за умови забезпечення творчого інформаційно-освітнього середовища;

- явище інтеграції – об'єднання самостійно отриманих знань з різних джерел у єдину систему.

На лекції викладач рекомендує студентам літературу й роз'яснює методи роботи з підручником і першоджерелами.

Інша важлива проблема студентів – відбір необхідної інформації в мережі. Часто перед студентами постає проблема відсутності розуміння ступеню необхідності інформації та можливостей її застосування, отже, відбір необхідної інформації в мережі та оцінка її якості здебільше стає обов'язковим предметом навчання в рамках будь-якої навчальної програми.

Таким чином, головна проблема використання інформаційних технологій – це відбір й застосування дійсно цінної інформації з нескінченного інформаційного потоку, тобто отримання знань з інформації, вміння орієнтуватися в інформаційному середовищі, яке швидко розширюється.

Застосування електронного підручника значно полегшує організацію самостійної роботи студентів. Електронний підручник – це носій наукового змісту навчальної дисципліни, який відповідає меті професійної підготовки майбутніх фахівців. Він повинен максимально полегшити розуміння та активне запам'ятовування істотних понять, тверджень та прикладів, залучати до процесу навчання нові, відмінні від звичайного підручника, можливості сприйняття мозку людини, тобто слухову та емоційну пам'ять.

Таким чином, в електронному просторі з урахуванням можливостей електронних засобів акцент в організації самостійної діяльності студентів зміщується в бік організації змісту навчального матеріалу та контролю засвоєння. В організації самостійної роботи студентів із застосуванням електронного підручника чи переліку завдань важлива роль належить також індивідуальним завданням.

Необхідно зазначити, що саме електронний підручник, посібник здатен розвивати творчу активність студентів, розвиток творчого мислення з урахуванням індивідуальних

можливостей, активізувати творчу самостійну роботу.

Позитивною стороною застосування електронного підручника також є те, що відбувається адаптація навчального матеріалу до рівня знань студента, яка досягається за допомогою багаторівневої структури підручника. Електронний підручник не витісняє традиційних форм навчання, а є гармонійним доповненням до традиційних форм навчання й також передбачає роботу студента з книгами, конспектами, вправами, завданнями тощо.

Такі вчені, як О. Кечик, О. Харченко зазначають, що самостійна робота студентів – це основна форма організації навчання, яка включає різноманітні види індивідуальної і колективної навчальної діяльності, яка здійснюється на аудиторних та позааудиторних заняттях з урахуванням індивідуальних особливостей і пізнавальних можливостей студентів під керівництвом викладача або без його безпосередньої участі [5].

Інноваційні педагогічні технології навчання надають можливість викладачу для досягнення дидактичної мети застосовувати як окремі види навчальної роботи, так і будь-який їх набір, тобто спроектувати навчальне середовище. Орієнтовані на викладача інструментальні засоби дозволяють йому оперативно поновлювати зміст навчальних і контролюючих програм відповідно до появи нових знань і технологій. Викладач одержує додаткові можливості для підтримки і спрямування розвитку особистості студента, творчого пошуку й організації їхньої спільної роботи [9]. Слід зазначити, що серед широкого кола інноваційних педагогічних технологій неабиякого розвитку набули інформаційні технології (ІТ). У науковій літературі термін «ІТ» визначається як сукупність методів і технічних засобів збирання, організації, збереження, опрацювання, передачі й подання інформації, що розширює знання людей і розвиває їхні можливості щодо керування технічними і соціальними проблемами [7]. Інформаційні технології відкривають студентам шлях до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають цілком нові можливості для творчості, знаходження і закріплення професійних навиків, дозволяють реалізувати принципово нові форми і методи навчання.

Одним із пріоритетних завдань є організація ефективної та результативної самостійної роботи, що стимулює професійний інтерес студентів, забезпечуючи їх необхідною професійно орієнтованою інформацією.

Для цього дуже важливим є створення інформаційно-освітнього середовища навчання та використання ресурсів Інтернет, що відкриває можливість інформаційно-методичного забезпечення самостійної роботи студентів.

Провідну роль в організації самостійної роботи студентів мають інформаційні технології, бо вони відкривають студентам доступ до самоосвіти, нетрадиційного накопичення знань через джерела ІКТ, розширюють можливості для творчості, неординарного підходу у вирішенні виробничих ситуацій, це не просто засоби навчання, а й якісно нові технології в підготовці конкурентоспроможних фахівців, у переході від початкового до вищого рівнів самостійності [2].

Зосередивши увагу на різних підходах до використання масових відкритих онлайн-курсів, ми дійшли висновку, що їх застосування в організації самостійної роботи студентів має низку переваг, серед яких:

- можливість вивчення технічних дисциплін в індивідуальному режимі, відповідно до інтересів і цілей кожного студента;
- підвищення самостійності і відповідальності студентів;
- розвиток критичного мислення, а також творчого потенціалу студентів.

Отже, можна говорити про ефективність застосування масових відкритих онлайн-курсів в організації самостійної роботи студентів із вивчення технічних дисциплін.

Таким чином, цільовий блок відповідає як поставленій меті, так і основній меті самостійної освіти.

Співвідношення цілей, мотивів і емоцій під час самостійної роботи з вивчення технічних дисциплін із використанням масових відкритих онлайн-курсів спонукає інтерес студента, а саме: відбувається пробудження інтересу до самої діяльності і пізнавального

інтересу до її змісту.

У визначенні педагогічних умов, що сприяють успішній інтеграції інформаційних технологій в освіті, існують три групи таких умов: дидактичні, психолого-педагогічні й організаційно-методичні.

Дидактичні умови є умовами оволодіння студентами теоретичними, практичними і методологічними знаннями, уміннями і навичками, необхідними для роботи з інформаційними технологіями. Для використання масових відкритих онлайн-курсів у процесі самостійної роботи з вивчення технічних дисциплін студентам потрібні елементарні навички роботи з комп'ютером і веб-браузером. Ці навички формуються у студентів під час вивчення курсу інформатики на першому курсі.

Наступна група педагогічних умов – психолого-педагогічні умови, які передбачають розвиток позитивної мотивації до роботи з масовими відкритими онлайн-курсами і особисте прийняття технології комп'ютерного навчання в цілому, розвиток творчих здібностей особи у процесі використання Інтернет-ресурсів, індивідуальний і диференційований підхід до процесу навчання.

Для реалізації умов цієї групи викладач повинен допомагати студентам долати труднощі технічного і психологічного характеру.

Остання група умов – організаційно-методичні умови, під якими розуміється створення середовища, сприятливого до застосування масових відкритих онлайн-курсів, забезпечення цієї системи сучасною комп'ютерною технікою і високошвидкісним доступом до мережі Інтернет, організацію заняття з регулярним і цілеспрямованим використанням Інтернет-ресурсів.

За відсутності умов цієї групи в навчальному закладі окремі завдання можуть виконуватися студентами вдома.

Вивчивши сучасні підходи до використання масових відкритих онлайн-курсів у навчанні технічних дисциплін студентами, ми дійшли висновку, що в дидактичному плані ресурси Інтернету включають два основні компоненти: форми телекомунікації (або навчальні ресурси) та інформаційні ресурси. Використання Інтернету як джерела навчальних ресурсів передбачає комунікацію іноземною мовою, тобто дозволяє організувати реальне спілкування студентів із носіями мови та іншими користувачами, забезпечивши, таким чином, практику міжкультурного спілкування. Другий підхід передбачає інтеграцію автентичних аудіо-, відео- і текстових матеріалів у традиційний процес навчання технічних дисциплін [8].

Тестування в цьому випадку виконує не лише функцію контролю, але є засобом діагностики труднощів засвоєння матеріалу, а також мірою визначення навченості студентів і способом прогнозування успішності або неуспішності процесу навчання в цілому. Саме тому ми вважаємо тестування найбільш відповідним засобом для оцінки результатів.

Отже, процес організації самостійної роботи студентів із вивчення технічних дисциплін із використанням масових відкритих онлайн-курсів можна представити у вигляді моделі, що складається з п'яти блоків: цільового; змістовного; технологічного; блоку педагогічних умов; оцінного.

Висновки. Таким чином, розроблена нами модель організації самостійної роботи студентів за допомогою використання масових відкритих онлайн-курсів дозволяє ефективно формувати стійку мотивацію до вивчення технічних дисциплін, сприяє вдосконаленню умінь і навичок, створює умови для творчої пізнавальної діяльності студентів. Використання Інтернет-ресурсу для організації самостійної роботи студентів із використанням масових відкритих онлайн-курсів для вивчення технічних дисциплін забезпечує підвищення ефективності управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів.

Список використаних джерел

1. Атанов Г. О. Знання як засіб навчання : [навч. посіб.] / Г. О. Атанов. – Київ : Кондор, 2008. – 236 с.
2. Бацуровська І. В. Масові відкриті дистанційні курси: інноваційна тенденція в освіті / І. В. Бацуровська // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. – 2015. – № 1. – С. 31-34.
3. Горбунова Н. Сучасні підходи до організації самостійної роботи студентів педагогічних спеціальностей / Н. Горбунова // Гуманіт. вісн. ДВНЗ "Переяслав-Хмельницьк. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди" : зб. наук. пр. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – Вип. 24. – С. 73-77.
4. Дацун Н.Н. Новые технологии открытого обучения в IT-образовании / Применение новых технологий в образовании : материалы XXV Междунар. конф., 25 – 26 июня 2014 г., г. Троицк. – М., 2014. – С. 154-156.
5. Кечик О. О. Застосування інноваційних педагогічних технологій при організації самостійної роботи студентів педагогічного коледжу / О. О. Кечик, О. О. Харченко // Науковий вісник Донбасу. – 2013. – № 1. – С. *.
6. Коновал О. А. Нові концептуальні підходи до організації самостійної роботи студентів / О. А. Коновал, Т. І. Туркот // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць. Криворізь. держ. пед. у-т. – Кривий Ріг, 2013. – Вип. 38. – С. 213–217.
7. Кульга Н. К. Використання інноваційних технологій навчання – запорука успіху якісної підготовки фахівців / Н. К. Кульга // Проблеми освіти. – 2000. – Вип. 22. – С. 75-84.
8. Малихін О. В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект : [монографія] / Олександр Володимирович Малихін. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2009. – 307 с.
9. Чепига М. Керування тематичною самостійною роботою студентів / М. Чепига // Вища школа. – 2008. – № 5. – С. 25–32.

References

1. Atanov, HO 2008, *Znannia yak zasib navchannia* [The knowledge as a means of learning], Kondor, Kyiv.
2. Batsurovska, IV 2015, 'Masovi vidkryti dystantsiini kursy: innovatsiina tendentsiia v osviti' [The mass open online courses: innovation tendention in education], *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Serii. Pedagogichni nauky*, no. 1, pp. 31-34.
3. Horbunova, N 2012, 'Suchasni pidkhody do orhanizatsiyi samostiynoyi roboty studentiv pedagogichnykh spetsial'nostey' [The modern approaches to organization of independent study of students of pedagogical specialties], *Humanitarnyy visnyk DVNZ Pereyaslav-Khmelnytskyi derzhavnyy pedagogichnyy universytet imeni H. Skovorody*, iss. 24, pp.73-77.
4. Dacun, NN 2014, 'Novye tehnologii otkrytogo obuchenija v IT-obrazovanii' [The new technologies of open studying in IT-education], *Primenenie novyh tehnologij v obrazovanii, XXV Mezhdunarodnaja konferencija, Troick, Moskva*, pp. 154-156.
5. Kechyk, OO & Kharchenko, OO 2013, 'Zastosuvannia innovatsiinykh pedagogichnykh tekhnolohii pry orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv pedagogichnoho koledzhu' [Application of innovative pedagogical technologies in the organization of independent study of students of the pedagogical college], *Naukovyi visnyk Donbasu*, no. 1.
6. Konoval, OA & Turkot TI 2013, 'Novi kontseptualni pidkhody do orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv' [New conceptual approaches to the organization of student's independent study], *Pedagogika vyshchoi ta serednoi shkoly, Kryvorizkyi derzhavnyi pedagogichnyi universytet, Kryvyi Rih*, iss. 38, pp. 213-217.
7. Kulha, NK 2000, 'Vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii navchannia – zaporuka uspihku yakisnoi pidhotovky fakhivtsiv' [The use of innovative teaching technologies is a guarantee of the success of high-quality training of specialists], *Problemy osvity*, iss. 22, pp. 75-84.
8. Malykhin, OV 2009, *Orhanizatsiia samostiinoi navchalnoi diialnosti studentiv vyshchykh pedagogichnykh navchalnykh zakladiv: teoretyko-metodolohichni aspekt* [Organization of independent educational activity of students of higher pedagogical educational institutions: theoretical and methodological aspect], *Vydavnychiy dim, Kryvyi Rih*.
9. Chepyha, M 2008, 'Keruvannia tematychnoiu samostiinoiu robotoiu studentiv' [Manage the thematic independent study of students], *Vyshcha shkola*, no. 5, pp. 25-32.

Стаття надійшла до редакції 02.02.2018р.